

Lungetæringens Forekomst i og Udryddelse af Malkekvægsbesætninger.

Af Dyrlæge J. Schmidt, Kolding.?

Blandt de hos Husdyrene her i Landet forekommende Sygdomme indtager Lungetæringen en Plads, som fortjener vor fulde Opmærksomhed, ikke alene ved, at den fra Moderdyret kan overføres paa Fosteret og kan smitte fra Dyr til Dyr, men ogsaa ved dens smittefarlige Forhold overfor Mennesket. Sygdommen har en meget stor Udbredelse baade hos Mennesker og Dyr, og hvor der ikke er gjort noget for at indskrænke den, synes den at være i stadigt Tiltagende. For at begrænse dens Omraade til det mindst mulige, vil det være nødvendigt at angribe de Smittekilder, som kunne angribes, og blandt disse indtager tuberkuløst Malkekvæg en fremragende Plads.

Af statistisk Materiale over Sygdommens Udbredelse blandt Kvæget foreligger der kun lidt, og en stor Del deraf er hentet fra de offentlige Slagteriers Omraade, dels i Udlandet og dels hos os selv, hvorved man ikke faaer nogen absolut paalidelig Maalestok for Sygdommens Udbredelse, thi de fleste af de af Sygdommen værst angrebne Dyr, som ikke ligefrem dø af Sygdommen, søges særlig unddragne enhver Art af Kontrol og ende derfor i Regelen i mindre, ukontrollerede Slagterier eller Pølsefabrikker og kunne saaledes ikke medtælles ved de offentlige Slagteriers Opgjørelse over Sygdommen.

Antallet af Kvæg med Tuberkulose (Kalve ikke medregnede) opgives fra Slagterierne at være imellem 2—10

pCt. Ved Københavns offentlige Slagtehus havde, efter Overdyrlæge Møllers Beretning ved Dyrlægeforeningens Møde den 24de September 1884, hver 32te Ko, altsaa c. 3 pCt., viist sig at være tuberkuløs, men deri var ikke medregnet de Dyr, der vare angrebne i meget ringe Grad, da ellers Antallet vilde stige til omtrent 10 pCt., og dernæst var det sanitære Slagtehus, hvor der blandt 87 Stkr. sygt Hornkvæg fandtes 59 Stkr. med Tuberkulose, ikke taget med i denne Beregning.

Selv om man altsaa ikke kan lægge Talopgivelserne fra de offentlige Slagtehusene til Grund for de virkelige Forhold og særlig ikke overføre Forholdene fra Udlandet paa vore egne, seer man dog, naar alle Hensyn tages i Betragtning, at det er et ikke ganske ringe Antal af tuberkuløse Dyr, der indbringes til Slagtning under Kontrol, og havde man Lejlighed til at supplere Opgivelserne med Tal fra private Slagterier, vilde Procentantallet blive væsentlig forøget.

Næst efter Slagterierne er det fra Kreaturforsikringsforeninger og Mejeribesætninger, at man har kunnet hente nogle Talstørrelser med Hensyn til Tuberkulosens Forekomst. Efter Prof. Bagge skal saaledes $\frac{1}{4}$ af Dødsfaldene blandt det i Kreaturforsikringsselskabet »Danmark« assurerede Kvæg skyldes Tuberkulosen. Indsenderen heraf fandt (Tidsskr. f. Vet. 1882) blandt de til Indmeldelse i en lokal Kreaturforsikringsforening i Løbet af 16 Maaneder fremstillede Dyr de 16 pCt. angrebne af Lungetæring, og ved fortsat Iagttagelse indenfor samme Forening fandtes i de følgende 4 Aar 12 pCt. angrebne. Disse Tal ere stillede i et bestemt Forhold til et vist Antal sunde Dyr, for største Delen indkøbte paa Markeder, og nærme sig ogsaa til nogle Iagttagelser, jeg i de senere Aar har gjort i en Del Mejeribesætninger.

I Aarene 1875—81 undersøgte jeg hvert Aar paa en Del større og mindre Gaarde flere Køer med Hensyn til Lungetæring, men dog væsentligst kun de af Ejeren mistænkte, og fandt derved i Gjennemsnit for alle 7 Aar

(Tidsskr. f. Vet. 1882) c. 2 pCt. angrebne. Endskjøndt de saaledes udpegede Dyr i Regelen afsondredes og udsattes, saasnart Forholdene tillode det, syntes dette dog ikke at bidrage tilstrækkelig til Sygdommens Indskrænkning; der gik i Aarenes Løb fremdeles flere Dyr tilgrunde ved den. Dette ledede til en aarlig Undersøgelse af samtlige Dyr i en Del Mejeribesætninger, de fleste bestaaende af rødt dansk Kvæg, nogle blandede og enkelte tildels jydsk Besætninger. I 25 af disse Besætninger med tilsammen 1068 Køer, fandt jeg ved første Undersøgelse i Gjennemsnit 13,26 pCt. angrebne af eller stærkt mistænkte for at lide af Lungetæring. Det højeste Antal var 33, det laveste 3 pCt. Foruden disse fandtes en Del med i Øjeblikket mindre væsentlige Lungfejl, af hvilke dog nogle ved en senere Undersøgelse viste sig angrebne af Lungetæring. Af de omtalte Besætninger fandtes de fleste i det sydøstlige Jylland, og skjøndt nogle af dem, efter et Skjøn før Undersøgelsen, maatte antages at høre til de af Lungetæring mest hærgede. var dette dog langt fra Tilfældet med dem alle, hvorfor jeg har Grund til at antage, at det derfra opgivne Procentantal vil nærme sig Middeltallet for de i og noget udover denne Egn værende Mejeribesætninger, i hvilke der ikke er gjort noget særligt for Sygdommens Udryddelse. En temmelig sjælden og om de virkelige Forhold sikkert oplysende Lejlighed til Indsamling af Tal over Lungetæringens Forekomst havde jeg i April d. A. paa en Gaard ved Kolding, hvor hele Besætningen, 72 Stkr., blev nedslaaet paa Grund af Oxens ondartede Lungesyge. Der fandtes tuberkuløse Aflejringer hos 23 Stkr., altsaa hos c. 32 pCt., og efter et løst Skjøn før Nedslagningen maatte man dog sige, at denne Besætning ingenlunde hørte til de stærkest angrebne. En Del af de angrebne Dyr havde dog kun Sygdommen i en mindre Grad, som ikke vilde kunne paavises ved en ydre Undersøgelse, men dette taler jo kun for, hvad forøvrigt ikke er ubekjendt, at Sygdommen forekommer hyppigere, end den lader sig paavise i levende Live.

Lungetæringens ydre Optræden og Forløb er i de grovere Træk godt kjendt af de fleste Landmænd, og at Sygdommen er arvelig, har været en almindelig Antagelse; men at Smitte er den eneste Maade, hvorved Sygdommen opstaaer, og at den saakaldte Arvelighed for denne Sygdoms Vedkommende egentlig ikke er andet end Smitte i Modersliv, er først blevet almindelig bekjendt, efter at Smittestoffet, Tuberkelbacillen, for nogle Aar siden blev opdaget, og det er dette Kjendskab til Smittestoffets Optræden i Dyret og mulige Overførselsmaader til andre Dyr, der har aabnet os et nyt Omraade til Sygdommens Bekæmpelse, som, benyttet paa rette Maade, vil kunne medføre en stærk Indskrænkning af den.

Overførelse af Sygdommen fra Dyr til Dyr kan ske ved Indaanding af Bacillerne sammen med den atmosfæriske Luft, ved Optagelse af den sammen med Fødemidlerne, ved deres Indtrængning gennem de naturlige Aabninger eller gennem Saar paa Legemets Overflade, og hvor de finde de nødvendige Betingelser for deres Væxt, formere de sig og fremkalde Tuberkulose. Ganske i Almindelighed kan man sige, at de kunne trænge ind i Legemet, hvorsomhelst de finde et lille Saar, hvad enten dette saa er i Lungerne, Fordøjelseskanalen, Mælkegangene i Yveret eller den ydre Hud. Enhver kraftig Organisme reagerer imidlertid imod Bacillernes Indtrængning, søger at støde dem ud af Legemet, eller, hvis dette ikke lykkes, at begrænse deres Udvikling til et mindre Omraade, hvor de da efterhaanden sygne hen og kun efterlade et mindre, sygeligt Parti, hvilket man ikke saa sjældent har Lejlighed til at iagttage hos Kvæget, og hos Mennesker findes ved Obduktioner, som foretages efter Dødsfald af andre Sygdomme, ofte Spor af en tidligere tilstedeværende Lungetæring, som er standset i sin Udvikling. Men trænge Bacillerne ind i Individet, som have en særegen Disposition for Sygdommen, er der megen Fare for, at de brede sig i det Organ, hvori de saa at sige ere saaede, og derfra kunne de saa igjen brede sig til andre Organer.

Tuberkelbacillerne kunne ikke udvikle og formere sig udenfor det menneskelige eller dyriske Legeme, thi de behøve til deres Udvikling en konstant Temperatur af 30—41 ° C., vedligeholdt i 14 Dage, og dette træffer man kun i den dyriske Organisme. Derimod vedligeholde Bacillerne ogsaa udenfor den levende Organisme temmelig længe deres Formeringssevne. Det har saaledes viist sig, at Opspyt, hvori der fandtes Tuberkelbaciller, efter at have været opbevaret i flere Maaneder, endnu havde bevaret sin Smitteevne saaledes, at det, ved at indpodes paa Dyr, kunde fremkalde Tuberkulose.

Da Tuberkelbacillerne ere Sygdommens egentlige Aarsag, følger deraf, at Lungetæring eller Tuberkulose i det Hele taget kun kan komme til Udvikling, hvor der findes Tuberkelbaciller; ligesaa lidt som der f. Ex. kan gro Korn, hvor der ikke er saaet Korn, ligesaa lidt kan der udvikle sig Tuberkelbaciller, hvor der ikke er saaet Tuberkelbaciller, og de fordre ligesom Kornet visse Betingelser for deres Udvikling. Alle andre Aarsager, som tidligere ere anførte til Sygdommen, ere kun Momenter, som begunstige de dyriske Vævs Modtagelighed for Tuberkelbacillernes Vedheftning og Udvikling, ligesom en Behandling af Jorden bidrager til at tilberede denne for Sædekornets Væxt. Hvor man kan udelukke eller fjerne Tuberkelbacillerne, kan man ogsaa blive fri for Lungetæring, og det er altsaa derpaa, vore Bestræbelser maa gaa ud.

At blive Sygdommen nogenlunde kvit kan dog ikke lade sig gjøre uden et øjeblikkeligt Offer, idet flere Køer maa udsættes af Besætningen, hvoraf nogle maaske endnu i flere Aar kunde være gode Malkere. Dette Offer kan imidlertid betale sig, efter den indvundne Erfaring endog langt over Forventning. Derimod er det en Selvfølge, at man ikke godt kan undgaa at holde paa flere af de til Sygdommen disponerende Anlæg, naar disse som bidrage til og hidrøre fra en stærk Udvikling af Malkeevnen; men man maa dog saa vidt muligt søge at bøde noget paa, hvad man saaledes forsynder sig imod Individernes nor-

male Udvikling, ved gode hygiejniske Forhold, rummelige, velbyggede Stalde med god Luftfornyelse, god Hudpleje o. s. v.

Hovedsagen med Hensyn til Sygdommens Forebyggelse og Udryddelse er dog de direkte Foranstaltninger, som have til Hensigt at udelukke mulig angrebne Dyr fra Anvendelse til Avl og saavidt muligt forhindre dem i at brede Sygdommen videre ved Smitte. At Sygdommen ved Arvelighed eller, som vi nu maa udtrykke os, ved Overførelse af Smittestoffet fra Moderdyret og sandsynlig ogsaa fra Handyret, er istand til at forplante sig videre, er en gammel Erfaring, som heller ikke efter de nyere Iagttagelser kan kuldcastes; thi naar man, som dog undertiden skeer, finder Fosteret angrebet før eller umiddelbart efter Fødselen, kan næppe nogen anden Infektionsvej tænkes mulig, i det mindste kan man foreløbig med fuld Ret fastholde dette i Praxis. Ad denne Vej kan Sygdommen dog kun overføres paa Afkommet, medens den ved Smitte fra et enkelt Individ er istand til at overføres paa mange, naar de ifølge Anlæg eller ved tilfældige Omstændigheder frembyde en god Jordbund for Tuberkelbacillens Udvikling og blive udsatte for dens Paavirkning. Derfor troer jeg ogsaa, at Smitten spiller en større Rolle end Arveligheden. Efter de Iagttagelser, jeg har gjort, findes ogsaa det langt overvejende Antal af Individuer med Lungetæring blandt ældre Køer, som i en Række af Aar have været gode Malkere og dels derved, dels ved de ydre Forhold, de have levet under, ere blevne modtagelige for Sygdommen; og da der i de fleste Malkekvægsbesætninger finder en rigelig Udsaaning af Tuberkelbaciller Sted, og vi af direkte Forsøg vide, at de voxte let, hvor de finde Jordbund dertil, er det usandsynligt, at man for de ældre Dyrs Vedkommende behøver at gaa tilbage til Moderdyret for at søge Sygdoms-sporen. Arveligheden bør man derfor have sin Opmærksomhed henvendt paa, og hvor det ikke er Avlsdyr, man sætter særlig stor Pris paa, bør man ikke løbe an paa muligt at faa sundt Afkom efter en for Lungetæring mis-

tænkt Ko; men Smittefarens bør man derimod saavidt muligt strax søge at fjerne, hvor den kan paavises.

Med dette Hensyn for Øje er det rigtigst strax og saa godt som muligt at isolere de angrebne og stærkt mistænkte Dyr, hvilket i Regelen heldigst skeer ved at bringe dem i Fedestalden, og endvidere, i det mindste for de stærkt angrebne Dyrs Vedkommende, at foretage Desinfektion af de Steder, hvor de have staaet. Det er dette, jeg har søgt at gennemføre ved, som tidligere omtalt, at foretage en aarlig Undersøgelse af samtlige Kreaturer — dog hyppigst med Undtagelse af Kalvene — i en Del Malkekvægsbesætninger og er derved kommen til et Resultat, som har været særdeles tilfredsstillende. Ved Undersøgelsen har jeg for hver enkelt Ko ført Bog over de Bemærkninger, der have været at gøre, for at kunne benytte dem ved en senere Undersøgelse, hvorved man hurtigere og sikrere kan komme til et nogenlunde bestemt Resultat for de Individets Vedkommende, som findes angrebne af en eller anden Fejl i Brystorganerne, uden dog at kunne stemples som lidende af Lungetæring. Det er ikke saa ganske faa Individder, man i en større Besætning kan finde med saadanne, i Øjeblikket mindre væsentlige Fejl, men en Del af dem viser sig heldigvis ved en senere Undersøgelse enten fuldstændig sunde eller kun med samme Symptomer som ved første Undersøgelse, medens en anden, i Regelen dog mindre Del, vise sig at have været Aspiranter til Lungetæring. Af saadanne Dyr, med for største Delen mindre væsentlige Lunge- eller Hjertefejl, ere i Regelen kun daarlige Malkere eller Køer, som man af anden Grund ikke satte Pris paa at beholde i Besætningen, blevne udsatte. En anden Klasse af Køer har ved Undersøgelsen viist sig som »mistænkt«; de have frembudt væsentlige, men i Øjeblikket ikke sikre Tegn til Lunge- tæring, og for disses Vedkommende har Bogføringen over Symptomerne ligeledes viist sig meget nyttig for hurtigere at kunne konstatere, om der er overvejende Sandsynlighed for Sygdommens Tilstedeværelse eller ikke. Ved den

indvundne Erfaring har det viist sig, at de fleste af de som »mistænkte« stemplede Dyr have været angrebne af Sygdommen, og den største Del af dem er ogsaa bleven udsat, og kun faa, ellers særdeles fortrinlige Individuer, ere blevene holdte tilbage, i det mindste en Tid, for om man mulig kunde undgaa at udsætte dem. En tredie Klasse af Køer har endelig frembudt saa sikre Tegn til Lungetæring, at de have kunnet stemples som lidende af Sygdommen, og de ere i de fleste Tilfælde blevene udsatte, i Regelen paa Fedestalden, saasomt Forholdene med Hensyn til Kælvingstid etc. tillode det. Baade de mistænkte og de sikkert angrebne Køer have i Regelen kunnet fedes eller i det mindste halvfedes, og kun ved de af Sygdommen stærkt angrebne har Forsøg paa Fedning ikke viist sig lønnende.

Paa de Gaarde, hvor alle af Lungetæring lidende og de fleste af de derfor mistænkte Dyr, saavidt Forholdene tillode det, ere blevene afsondrede og udsatte snarest muligt, har Resultatet af Undersøgelsen været, at Antallet af angrebne eller mistænkte Dyr efter et Aars Forløb var gaaet ned til 5 pCt. eller derunder, i Gjennemsnit $2\frac{1}{2}$ pCt.; og hvor Undersøgelsen er fortsat gennem flere Aar, er Procentantallet yderligere reduceret og enkelte Steder gaaet ned til 0. Det gjør paa de enkelte Gaarde ikke saa ganske lidt Forskjel, hvorledes Rekrutteringen af Besætningen foregaaer, om denne er baseret paa Selvtillæg eller Indkjøb; i første Tilfælde er man forholdsvis hurtigere bleven Herre over Sygdommen end i sidste, idet man blandt Markedskøer ikke let kan undgaa at faa nogle med, som allerede ved Indlemmelsen i Besætningen vise sig at have en mindre Grad af Sygdommen. Ved Indkjøb gjør det endvidere Forskjel i nævnte Henseende, om man væsentligst indlemmer unge og forholdsvis kraftige Dyr i Besætningen eller omvendt. Men foruden det direkte Hensyn til Lungetæring, er der en anden Ulempe, som ofte indfinder sig Aaret efter Indkjøbet, nemlig Kastning, og der synes at

bestaa et vist indirekte Forhold mellem de to Sygdomme, idet den ene ofte følger den anden i Hælene.

Hvor Sygdommen i en længere Aarrække har forvoldet større Tab og ved foretagen Undersøgelse er funden meget udbredt i en Besætning, faaer man undertiden den Forespørgsel, om det ikke vilde være rigtigst at sælge hele Besætningen, desinficere Stalden og indkjøbe nye Dyr, og uagtet dette ganske vist kunde synes at være en radikal Fremgangsmaade, troer jeg dog, uden Hensyn til det store direkte Tab, en saadan Omsætning vilde medføre, at de ovenfor antydede Grunde ville tale tilstrækkelig tydelig derimod, i det mindste hvor ikke saa godt som hele Besætningen er angreben; thi at man ved Indkjøb af en hel ny Besætning skulde kunne undgaa atter at faa Smittestofet ført ind i Stalden, maa under almindelige Forhold betragtes som en Umulighed, og man kan maaske godt, naar man er færdig med sit Indkjøb, have lige saa mange Dyr med Lungetæring paa sin Stald som i den tidligere Besætning og kan da, efter at have paadraget sig betydelige direkte og indirekte Tab ved Omsætningen, være udsat for at skulle begynde forfra igjen. Man maa stadig huske paa, at selv om en Ko seer sund og trivelig ud, kan den dog i ikke ganske ringe Grad være angreben af Lungetæring. Udsætter man derimod kun de angrebne og stærkt mistænkte Individuer, er Tallet vel i Øjeblikket stort nok, men dog ikke saa stort, som det synes, da en Del af det erstattes ved, at de udsatte Køer i Reglen let lade sig fede og sælge til almindelig Pris for sunde Varer, medens de fleste af dem, ved at forblive i Besætningen som Malkekøer, efter kortere eller længere Tids Forløb vilde være hjemfaldne til at sælges for c. 25 Kroner og endda være en Vare, som hellere burde nedgraves end sælges.

Nu kan der spørges, om man er nogenlunde sikker paa, at de Dyr, som saaledes udpeges og udsættes paa Grund af Lungetæring, ogsaa virkelig ere angrebne af Sygdommen. Hertil skal jeg blot bemærke, at Dyr lægen ikke saa sjældent har Lejlighed til Selvkontrol, og at han ogsaa

udefra, særlig fra Slagterierne, er underkastet en ikke altid uegennyttig Kontrol, hvoraf følger, at Fejltagelse ikke ret hyppig kan finde Sted uden at komme til Ejerens og derigjennem til Dyrlægens Kundskab, og da dette kun højst sjældent skeer og da som oftest — efter de Iagttagelser, jeg har gjort — hidrørende fra en fejlagtig Bedømmelse, maa man vel med fuld Ret kunne gaa ud fra, at Diagnosen i Regelen har været rigtig. Vel kan der blandt de saaledes udsatte Dyr forekomme Tilfælde, som ikke absolut kunne henregnes til den egentlige Lungetæring, Tuberkulose, men det hører til Undtagelserne, og endda ville de fleste af den Slags Tilfælde have omtrent samme Indflydelse paa Koen som den egentlige Lungetæring, saa Fejltagelsen, om man tør kalde den saaledes, da den er en Følge af rigtigst mulige Slutninger, ikke har nogen egentlig praktisk Betydning.

Derimod er det ikke muligt strax at paapege Lungetæringen hos alle de Individuer, hvor den forekommer, selv for en nok saa dygtig og øvet Undersøger, og hvor Tuberklerne kun findes aflejrede i Baglivsorganerne, og Lungerne ere frie, hvad dog ikke ret ofte er Tilfældet, finder man undertiden ikke Spor af Tegn til Sygdommen.

Man har havt nogen Formodning om, at man hos Kvæget, ligesom det ofte skeer hos Menneskene, kunde benytte mikroskopisk Undersøgelse af Ophostningsprodukter og mulig af Næseslim til sikker Paavisning af Tuberkelbacillernes og derigjennem Lungetæringens Tilstedeværelse. For Ophostningsprodukternes Vedkommende kan dette ogsaa ganske godt lade sig gjøre, men det er saa vanskeligt hos Køerne at faa fat paa saadanne, at det kun er i ganske enkelte Tilfælde, det kan faa praktisk Betydning. Klar Næseslim kan man altid faa fat paa, og jeg har ogsaa i enkelte Tilfælde fundet Tuberkelbaciller deri, men skjønner, at det ikke er noget sikkert Bevis for Lungetæringens Tilstedeværelse, da Bacillerne muligvis kunde stamme fra Udaandingsprodukterne af en i Nærheden staaende Ko, som kan være angreben af Lungetæring.

En anden Ulempe ved Undersøgelsen af Dyr er. at Boven dækker en Del af Brystkassen, men hos Malkekøer, som i Regelen ikke lide af stærk Muskelfylde og have løstliggende Bove, spiller dette dog en mindre Rolle. da man ved at lade Forlemmet trække frem kan gjøre den største Del af Brystkassen tilgængelig for Undersøgelsen.

Endvidere ere Symptomerne paa Lungetæring, hvor denne kun er tilstede i mindre Grad, ofte svage og utydelige, saa der fordres, at man benytter alle til Raadighed for Undersøgelsen staaende Midler og en skarp Iagttagelsessevne for at kunne opfatte dem. Man hører nok undertiden den Udtalelse af Landmænd, at det er en let Sag for dem selv at udpege de Dyr i deres Besætning, som ere angrebne af Lungetæring, og det skal indrømmes, at mange have et sundt og praktisk Blik herfor, men de ere ofte udsatte for at blive skuffede, dels ved undertiden at forveksle andre Sygdomme med denne, men hovedsagelig ved at mange af de angrebne Dyr i længere Tid kunne se sunde ud og blive da af Landmanden ogsaa let antagne for at være det; men det er netop, mens de endnu ere trivelige, at de helst burde udsættes. Den sikreste Bedømmelse vil i ethvert Tilfælde kunne opnaaes, hvor Landmandens praktiske Blik og Kjendskab til Besætningen forenes med Dyrlægens Undersøgelse.

Er der end flere svage Punkter for Undersøgelsen at kæmpe med, saa er dog det, der ligger indenfor Mulighedens Grænse, af et saadant Værd, at derved mindst en af de mange Afløbsrender for Landbrugets Kapital vil kunne stoppes, samtidig med at man tjener et humant Øjemed.

Samles Hovedtrækkene af, hvad der for Tiden kan gjøres af den enkelte Landmand til Sygdommens Udryddelse og Forebyggelse, bliver dette i Korthed Følgende:

1. De angrebne Dyr udpeges mindst en Gang aarlig, afsondres fra de sunde og udsættes, saasnart Forholdene med Kælvningstid etc. tillade det.
2. Der foretages saa godt som muligt en Rensning og

Desinfektion af de Steder, hvor angrebne Dyr have staaet.

3. Mælk af angrebne Dyr bruges ikke til Fødemiddel for Kalve eller Svin uden i kogt Tilstand.
4. Der sørges for god Ventilation i Stalden, og Kærne maa helst, i det mindste tildels, gaa paa Græs om Sommeren.
5. Der lægges ingen Kalve til paa angrebne eller mistænkte Dyr, og Tyrekalve maa i Særdeleshed søges efter de bedste og sundeste Køer.
6. Ved Indkjøb maa man saavidt muligt undgaa at faa Dyr med Lungetæring, og kjøber man Tyre, maa man sørge for at faa dem af en sund Stamme.

Der har i den senere Tid hævet sig en Del Stemmer for, at det Offentlige skulde gribe ind imod Sygdommen. Forholdsregler, som Afsondring af de Dyr, der kunne udpeges som lidende af Tuberkulose, Desinfektion, Forbud mod Salg af Mælk af tuberkuløse Dyr, særlig af saadanne, som lide af Yvertuberkulose, Paabud om kun at benytte Mælken af saadanne Dyr i kogt Tilstand, Paabud om ved Salg af tuberkuløse Dyr at opgive Sygdommens Tilstedeværelse, ved Slagtning sagkyndig Undersøgelse til at afgjøre, om Kjødet kan benyttes til Menneskeføde, og ved Salg af Kjødet Underretning om, at Dyret har lidt af Tuberkulose, kunde vel uden Vanskelighed gennemføres af det Offentlige. Det vilde ganske vist ikke være muligt at føre nogen fuldstændig Kontrol, men det naaes jo heller ikke overfor andre smitsomme Sygdomme; man maa for en Del stole paa Overholdelsen af den Forpligtelse, Dyrets Ejer paatager sig ved sit Navns Underskrift. Det vanskeligste Spørgsmaal at komme over vilde være Erstatningsspørgsmaalet, om der skal udredes Erstatning og da hvor stor. Ved de smitsomme Sygdomme, hvor det Offentlige træder erstattende til, er det kun ved Nedslagning, at det direkte Tab erstattes; Dødsfald og Driftstab erstattes ikke, og vil man med Hensyn til Tuberkulosen holde sig i det samme Spor, kan der næppe ved Gjennemførelsen af de

ovennævnte Foranstaltninger blive Tale om Erstatning. Øjeblikkelig Nedslagning mod delvis Erstatning vilde, saalænge Tuberkulosen er saa almindelig udbredt som nu, medføre et stort økonomisk Tab for Landet i sin Helhed, da Dyrenes Slagteværdi i mager Tilstand i Regelen vil være mindre end deres Værdi som Fedeæmner, og at Sygdommen derved skulde kunne udryddes fuldstændigere og hurtigere end ved Afsondring og Fedning, er næppe tænkeligt.

Skal Sygdommen imidlertid overalt bekæmpes efter en bestemt Plan og med alle til Raadighed staaende Midler, bliver det nødvendigt, at det Offentlige tager sig af Sagen. Indtil dette kan ske, behøver den enkelte Landmand dog ikke at lægge Hænderne i Skjødet, men maa, baade af økonomiske og humane Hensyn, være stærkt opfordret til at virke hen til Sygdommens Begrænsning indenfor hans egen Besætning.